

Wyniki diagnozy postaw wobec doradztwa zawodowego, kariery i szkoły

Raport z badania uczniów sopockich szkół oraz ich rodziców i nauczycieli

Zamawiający:

Gmina Miasta Sopotu
Ul. Tadeusza Kościuszki 25/27
81-704 Sopot

Wykonawca:

PBS Sp. z o.o.
81-812 Sopot, ul. Junaków 2
www.pbs.pl/

Sopot, 2023

Autorzy opracowania:

dr hab. Sylwiusz Retowski

1. Spis treści	
2. Streszczenie	4
3. Wstęp	7
4. Założenia metodologiczne.....	7
1. Cel badania	7
2. Badane grupy.....	7
Uczniowie	7
Pracownicy szkół	7
Rodzice	7
3. Narzędzia badawcze i metody analizy danych	7
5. Wyniki analizy	11
A. Uczniowie	11
B. Wychowawcy – nauczyciele	18
D. Rodzice	23
6. Bibliografia.....	28
7. Spis tabel.....	29
8. Spis załączników.....	31

2. Streszczenie

Najważniejsze wnioski:

1. Porównanie wyników badań przeprowadzonych na uczniach w roku 2023 do wyników z poprzednich lat prowadzi do wniosku, że zdecydowana większość mierzonych parametrów nie zmieniała się istotnie.
2. Wyniki badań wskazują jednocześnie na wyraźny trend spadkowy w odniesieniu do intensywności zajęć z doradztwa zawodowego. Można przypuszczać, że wycofanie się szkół z zajęć prowadzonych online odpowiada za tę zmianę.
3. Pomiędzy uczniami szkół podstawowych i ponadpodstawowych występują istotne różnice w zakresie: postrzegania edukacyjnych barier, poczucia przynależności do szkoły, intensywności doradztwa zawodowego, motywacji osiągnięć oraz wsparcia uzyskiwanego od rodziny (tabela A.2). Uczniowie ze szkół ponadpodstawowych nieco wyżej oceniają swoje poczucie przynależności, ale widzą też więcej barier edukacyjnych. W pozostałych parametrach wyższe wyniki uzyskują uczniowie ze szkół podstawowych.
4. W szkołach ponadpodstawowych jest zdecydowanie więcej uczniów, którzy nie posiadają informacji na temat funkcjonowania doradztwa zawodowego (tabela A.3). Jednocześnie warto zauważyć, że w porównaniu do poprzednich lat rozpoznawalność doradztwa w szkołach ponadpodstawowych jest wyższa. Generalnie wskazuje to na dalszą potrzebę propagowania tych zajęć na tym etapie kształcenia.
5. Doradztwo zawodowe jest rozpoznawalne wśród uczniów, jednak zdecydowanie więcej na jego temat wiedzą uczniowie szkół podstawowych (tabela A.3). Jednocześnie warto zauważyć, że w porównaniu do 2020 roku rozpoznawalność doradztwa jest w szkołach ponadpodstawowych wyższa. Porównanie wyników z trzech lat sugeruje delikatny pozytywny trend wśród uczniów szkół ponadpodstawowych polegający na tym, że coraz więcej uczniów postrzega, że uczestniczy w tego typu zajęciach (A.4).
6. Korzystnie rozkładają się opinie uczniów dotyczące postrzegania wpływu na rozwój swojej kariery (kontynuacji nauki bądź podjęcia pracy). Zarówno w przypadku uczniów szkół podstawowych, jak i ponadpodstawowych wskaźnik dla kategorii „ja sam” przekracza 50%. Z badań wynika, że sporą część kontroli nad dalszą karierą uczniów posiadają również rodzice (patrz tabela A.5), co na tym etapie życia wydaje się naturalne. Pomiędzy uczniami szkół podstawowych i ponadpodstawowych występują istotne różnice. W przypadku uczniów szkół ponadpodstawowych bardziej zaznacza się wiara we własne możliwości.
7. Jak wynika z danych zawartych w tabeli A.6, oceny ważności poszczególnych kompetencji dokonanych w badaniu w 2023 roku utrzymały się na poziomie z poprzedniego roku. W zakresie wszystkich kompetencji występują istotne różnice pomiędzy uczniami szkół podstawowych i ponadpodstawowych (na korzyść ponadpodstawowych). Największe różnice dotyczą postrzegania komunikacji z innymi ludźmi oraz kreatywności. Uczniowie szkół ponadpodstawowych uważają te kompetencje za bardziej niezbędne, aby w przyszłości radzić sobie dobrze na rynku pracy niż uczniowie szkół podstawowych.
8. Zdaniem badanych uczniów najlepszym źródłem informacji o zajęciach i konsultacjach z zakresu doradztwa zawodowego są nauczyciele i dziennik elektroniczny. Zdecydowanie najsłabszym – tzw. Inne źródła informacji (tabela A.7).

9. Zdecydowana większość nauczycieli podejmuje działania na rzecz wsparcia uczniów w zakresie doradztwa zawodowego (patrz tabela B.1). Dane zawarte w tabeli B.1 pokazują, że typ szkoły stanowi istotny czynnik różnicujący działania nauczycieli w badaniu przeprowadzonym w 2023 roku. Największe zaangażowanie wykazują nauczyciele szkół ponadpodstawowych.
10. Najważniejszym powodem braku aktywności nauczycieli w zakresie doradztwa zawodowego jest specyfika uczonych przedmiotów (patrz tabela B.2). W porównaniu do roku 2022 nieco rzadziej wymieniane są powody związane z brakiem przygotowanie metodycznego.
11. Korzystnie układają się również wskaźniki dotyczące wsparcia uczniów w grupie nauczycieli (patrz tabela B.3). Podobnie jak w badaniach wykonanych w latach poprzednich, nauczyciele mają silne poczucie, że rozwijają istotne kompetencje uczniów. Jednocześnie można zauważyć delikatną tendencję wzrostową w zakresie poczucia wpływu nauczycieli na treści i metody w doradztwie zawodowym.
12. Za najbardziej kluczowe działania przygotowujące do wejścia na rynek pracy nauczyciele uważają rozwój umiejętności społecznych ucznia, rozwój jego przekonań na temat możliwości dokonywania pozytywnych zmian w sobie oraz określanie mocnych i słabych stron (B.5).
13. Zdecydowana większość nauczycieli uważa, że oferta szkoły dotycząca rozwijania zainteresowań potrzebuje rozszerzenia. Nie ma tu istotnych różnic pomiędzy nauczycielami szkół podstawowych i ponadpodstawowych (tabela B.7). Przekonanie o konieczności dalszego rozwoju oferty szkoły jest w 2023 roku silniejsze niż w latach poprzednich.
14. Większość nauczycieli potwierdza, że w ich szkole funkcjonuje Wewnętrzny System Doradztwa Zawodowego. Zdecydowana większość również uważa, że System ten jest aktywnie realizowany przez nauczycieli. Uzyskane wyniki badań wskazują na dalszy wzrost wiedzy badanych nauczycieli na temat Wewnętrznego Systemu Doradztwa.
15. Zebrane w tym roku dane konsekwentnie wskazują, że zdecydowana większość badanych nauczycieli zna albo słyszała o Sopotkim Modelu Doradztwa Zawodowego „Przystanku Praca”.
16. Jak wynika z danych zawartych w tabeli C.1 rodzice konsekwentnie uważają we wszystkich czterech badaniach (przeprowadzonych w latach 2020-23), że udzielają mocnego wsparcia swojemu dziecku. Przekonania rodziców są zdecydowanie bardziej pozytywne niż przekonania uczniów (patrz A.1). Nieco mniej optymistycznie postrzegają u własnych dzieci poczucie własnej skuteczności w zakresie kompetencji zawodowych oraz w podejmowaniu decyzji zawodowych. Największe obawy wśród badanych rodziców budzi konsekwentnie „przestarzały program nauczania”. Wydaje się, że nie jest to jednak bariera, która zależy od konkretnej szkoły lub samorządu.
17. Ocena stopnia w jakim konkretne kompetencje rozwijane są w szkole, nie zmieniła się znacząco w okresie ostatnich kilku lat. Podobnie jak w badaniach wykonanych w poprzednich latach, interesujące jest porównanie odpowiedzi uczniów i ich rodziców. Porównanie wyników zaprezentowanych w tabeli C.4 do wyników badań nauczycieli (tabela B.4) wskazuje, że w odniesieniu do tych samych kompetencji, rodzice są zdecydowanie mniej optymistyczni, co do oddziaływania szkoły, niż nauczyciele. Rodzice relatywnie najsilniej wierzą, że szkoła uczy współpracy w zespole, relatywnie najsłabiej w to, że uczy radzenia sobie ze stresem.
18. Badani rodzice są raczej przekonani, że szkoła oferuje uczniom atrakcyjne formy wykorzystania czasu wolnego (tabela C.5). Jednak analiza porównawcza wyników z poprzednich lat wskazuje, że

rozkłady opinii na temat wsparcia szkoły w organizacji atrakcyjnych form wykorzystania czasu wolnego są nadal nieco mniej korzystne niż w badaniu z 2020 roku.

3. Wstęp

W tym raporcie prezentujemy diagnozę postaw wobec doradztwa zawodowego, kariery i szkoły w grupie młodzieży szkół podstawowych i ponadpodstawowych zlokalizowanych w mieście Sopot. Wyniki tej diagnozy dopełniają wyniki badań przeprowadzonych wśród wychowawców - nauczycieli oraz rodziców. W sumie daje to pełen obraz problematyki doradztwa zawodowego postrzeganego z punktu widzenia wszystkich trzech grup interesariuszy. Wyniki badań przeprowadzonych na wiosnę 2023 roku przedstawione są na tle porównawczym wyników badań z roku 2020, 2021 oraz 2022.

4. Założenia metodologiczne

1. Cel badania

Celem tej części badania było opracowanie złożonego obrazu postaw wobec doradztwa zawodowego u uczniów, wychowawców-nauczycieli oraz rodziców uczniów uczęszczających do szkół w Sopocie.

2. Badane grupy

Uczniowie

W badaniu przeprowadzonym pomiędzy 28 marca a 12 maja 2023 roku wzięło udział łącznie 1307 uczniów, ale blok pytań dotyczących doradztwa zawodowego zawarty był w tylko kwestionariuszach, które wypełniali uczniowie klas VII i VIII SP oraz wszyscy uczniowie szkół ponadpodstawowych. W badaniu zawarto również pytanie kontrolne, które pozwoliły odrzucić odpowiedzi nieszczerze. Tak więc ostatecznie w analizowanej próbie znalazło się 980 uczniów sopockich szkół, z 230 uczniów klas VII i VIII SP oraz 750 uczniów sopockich szkół ponadpodstawowych.

Pracownicy szkół

W badaniu przeprowadzonym pomiędzy 25 marca a 12 maja 2023 roku wzięło łącznie 222 pracowników sopockich szkół.

Rodzice

W badaniu przeprowadzonym pomiędzy 23 marca a 12 maja 2023 roku wzięło łącznie 437 rodziców uczniów sopockich szkół, z czego 80 rodziców uczniów klas I-III SP, 120 rodziców uczniów klas IV-VI SP, 50 rodziców uczniów klas VII i VIII SP oraz 187 rodziców sopockich szkół ponadpodstawowych.

3. Narzędzia badawcze i metody analizy danych

Z uwagi na badane osoby metody zostały dobrane i dostosowane do punktu widzenia uczniów, wychowawców – nauczycieli oraz rodziców. Większość zastosowanych metod tworzyła spójne czynniki, które były mierzone za pomocą odpowiednio przygotowanych wskaźników.

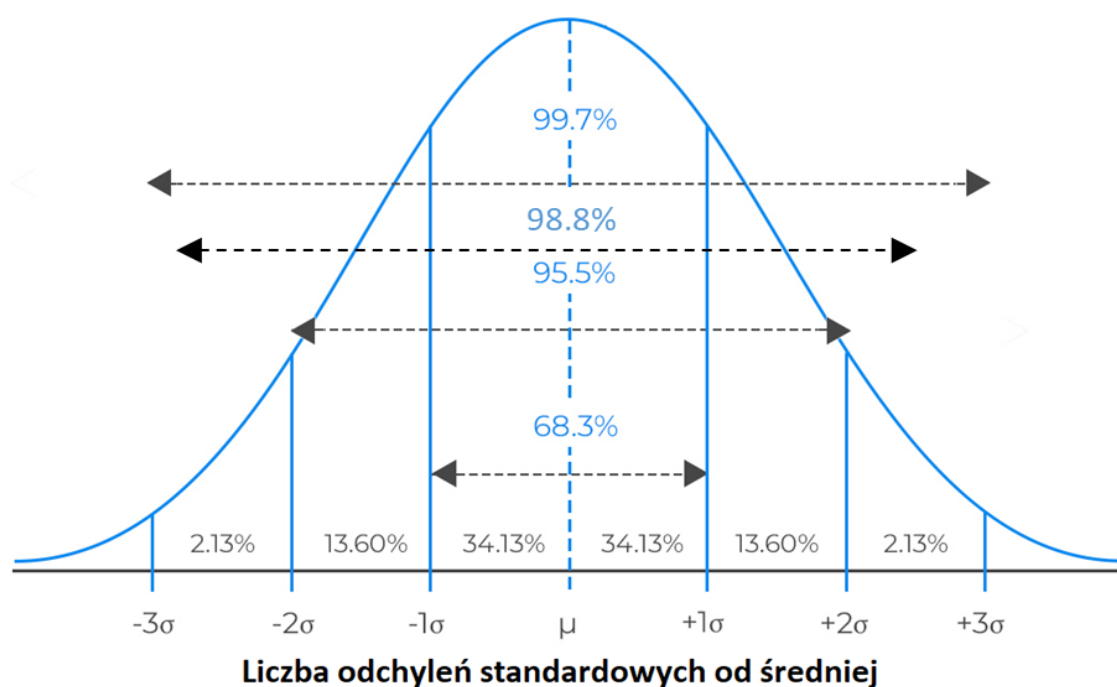
Komplet narzędzi badawczych znajduje się na końcu raportu. Opis poszczególnych wskaźników umieszczono na początku każdej z trzech części składających się na analizę danych. W przypadku każdego wskaźnika (skali) obliczano rzetelność pomiaru. Rzetelność pomiarów jest techniczną miarą ich wiarygodności, precyzyjności i niepodatności na losowe – niezwiązane z rzeczywistym poziomem mierzonej właściwości – zmiany. Jest to też liczbowe oszacowanie wielkości błędu pomiaru. Tam, gdzie było to możliwe, do wyliczenia podajemy w tabelach oszacowania rzetelności wskaźników dokonane za pomocą współczynnika α Cronbacha, współczynnik ten przyjmuje wartości od 0,00 (brak rzetelności, wyniki odzwierciedlają jedynie błąd) do blisko 1,00 (bardzo wysoka rzetelność, bardzo mały błąd pomiaru). Przyjmuje się, że pomiary o rzetelności poniżej 0,50 są niewiarygodne i nieprzydatne do

podejmowania jakichkolwiek decyzji; pomiary o rzetelności powyżej 0,90 są niezwykle wiarygodne; pomiary o rzetelności pomiędzy 0,80 a 0,90 są bardzo wiarygodne a pomiędzy 0,70 a 0,80 wystarczająco wiarygodne dla większości zastosowań. Jak widać to w kolejnych tabelach przygotowane zestawy pytań i pozycji testowych, mimo, że stosunkowo niewielkie dały wskaźniki o dobrych i bardzo dobrych rzetelnościach.

Wszystkie wskaźniki wyraziliśmy w postaci średniej z odpowiedzi na pytania składające się na miarę wskaźnika. W większości pytań wykorzystaliśmy czteropunktową skalę odpowiedzi punktowaną od 1 do 4, taka skala odpowiedzi jest stosunkowo łatwa do używania, ale nie daje tak dobrego zróżnicowania odpowiedzi jak skale z większą liczbą możliwych odpowiedzi, dlatego też w niektórych pomiarach użyto bardziej złożonych skal.

Zakres skal jest bardzo ważny, bo na jego podstawie możemy – z braku wyników odniesienia oraz pomiarów kryterialnych– wyprowadzić punkty odsiewowe. **Punkty odsiewowe**, to takie wartości wskaźnika, które pozwalają na klasyfikację osób badanych do jednej z grup jakościowo odmiennych pod względem jakiegoś kryterium. W przypadku niniejszych badań są to odpowiednio grupa osób zagrożonych w danym czynniku ryzyka oraz grupa osób chronionych w danym czynniku ochronnym. Poniższe rozumowanie jest spekulatywne, ale opiera się na zasadach wnioskowania naukowego oraz prawach psychometrii.

Większość zmiennych charakteryzujących funkcjonowanie ludzi ma rozkład normalny, taki jak na Rysunku 1.

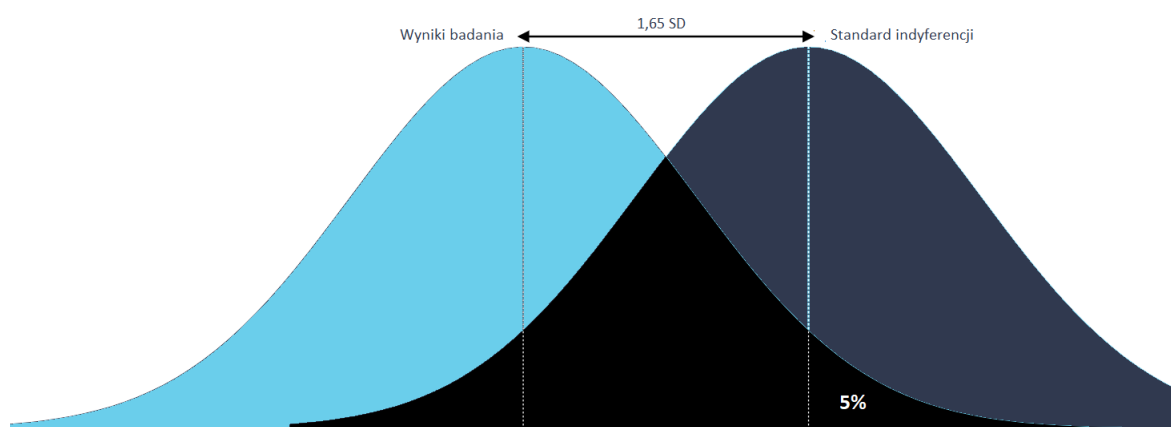

Rysunek 1. Parametry rozkładu normalnego

Jak widać to na Rysunku 1 niemal 99% całego rozkładu rozpościera się w pięciu odchyleniach standardowych, pomiędzy $-2,5$ a $+2,5 \sigma$. Ponieważ nasze pomiary mają zakresy ograniczone minimami i maksymami skal odpowiedzi, to o ile rozkłady czynników są zbliżone do normalnych – a takie są – to w tych zakresach musi być 5 odchyleni standardowych. Jak przedstawia to Tabela 7, dla każdego z używanych zakresów odpowiedzi można na tej podstawie wyliczyć teoretyczną wartość odchylenia standardowego dla rozkładu normalnego, po prostu dzieląc rozstęp przez pięć. Jak można to sprawdzić

w tabelach, które prezentują również odchylenia standardowe obliczone dla rzeczywistych pomiarów, oszacowane ww. sposób odchylenie standardowe jest bliskie także wartościom empirycznym. Dysponując tak wyznaczonymi odchyleniami standardowymi możemy posłużyć się dobrze ugruntowanymi konwencjami dotyczącymi interpretacji różnicy wyników w odniesieniu do odchylenia standardowego.

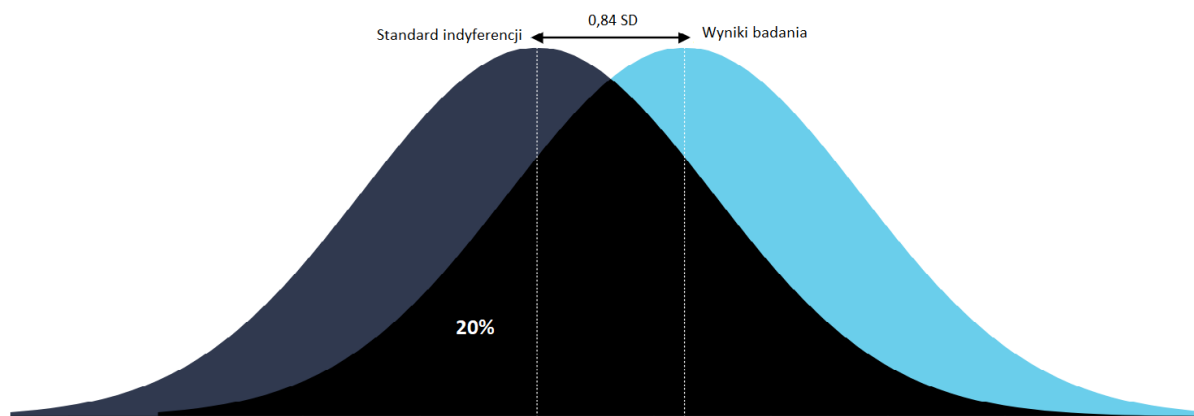
Najpierw jednak musimy uzgodnić, do jakiego wyniku będziemy odnosić pomiary (aby policzyć różnice wyników). Choć nie jest to do końca prawda, to – dla wygody opłaconej niewielkim spadkiem precyzji – przyjmijmy, że dla czynników ryzyka chcielibyśmy unikać wniosków o ich obecności a dla czynników ochronnych – o ich absencji. Co oznacza, że za punkt odsiewowy dla czynników ryzyka chcemy mieć taką wartość pomiaru, która – będąc średnią w rozkładzie odpowiedzi respondentów – jest na tyle odległa od punktu środkowego skali pomiarowej – wyniku ani niepotwierdzającego, ani niefalsyfikującego obecności ryzyka, – że jedynie niewielka część respondentów byłaby po prawej stronie punktu środkowego. Z reguły przyjmuje się, że niewielka część, to około 5% wszystkich respondentów.

Rysunek 2. Ilustracja zasady ustanowienia punktów odsiewowych dla czynników ryzyka.

Jeśli zgodzimy się na takie rozwiązanie, to wyznaczenie punktów odsiewowych staje się stosunkowo proste. Aby tylko nie więcej niż 5% osób z hipotetycznego badania miało wyniki równe lub wyższe niż wartość środkowa (punkt indyferencji), to średnia w tym hipotetycznym badaniu powinna być niższa od punktu indyferencji o 1,65 odchylenia standardowego. A to oznacza, że wnioski o nikim poziomie zagrożenia ze strony czynników ryzyka możemy formułować dla wyników średnich niższych niż 1,5 w skali czteropunktowej, 1,86 (w zaokrągleniu 1,9) w skali sześciopunktowej i 2,03 (w zaokrągleniu 2,0) w skali siedmiopunktowej (por. Tabela 1).

Podobnie rozumując, za punkt odsiewowy dla czynników ochronnych chcemy mieć taką wartość pomiaru, która – będąc średnią w rozkładzie odpowiedzi respondentów – jest na tyle odległa od punktu środkowego skali pomiarowej – wyniku ani niepotwierdzającego, ani niefalsyfikującego obecności czynnika ochronnego, – że jedynie niewielka część respondentów byłaby po lewej stronie punktu środkowego. Z reguły przyjmuje się, że dla pozytywnych efektów niewielka część, to około 20% wszystkich respondentów, tzn., że 80% będzie miało wyniki wyższe od punktu indyferencji – będzie w mniejszym lub większym stopniu chroniona.

Rysunek 3. Ilustracja zasady ustanowienia punktów odsiewowych dla czynników ochronnych.

Aby tylko nie więcej niż 20% osób z hipotetycznego badania miało wyniki równe lub niższe niż wartość środkowa (punkt indyferencji) czynnika ochronnego, to średnia w tym hipotetycznym badaniu powinna być wyższa od punktu indyferencji o 0,84 odchylenia standardowego. A to oznacza, że wnioski o wystarczającym poziomie ochrony możemy formułować dla wyników średnich wyższych niż 3,00 w skali czteropunktowej (por. Tabela 1).

Tabela 1.

Wyprowadzenie punktów odsiewowych dla skal odpowiedzi o różnych zakresach

Zakres Skali	Minimum (a)	Maksimum (b)	Wartość środkowa skali (c = (b+a)/2)	Rozstęp (d = b-a)	Teoretyczne SD (e = d/5)	Punkt odsiewowy dla czynników	
						ryzyka (c-1,645e)	Ochronnych (c+0,84e)
1-4	1	4	2,5	3	0,6	> 1,5	< 3,0
0-4	0	4	2	4	0,8	>0,7	< 2,7
1-5	1	5	3	4	0,8	>2,5	<4,0

5. Wyniki analizy

A. Uczniowie

Opis skal (wskaźników) użytych do diagnozy uczniów:

1. Czynniki ułatwiające bądź ułatwiające przejście ze szkoły do pracy (*School to work transition*)

- a) Poczucie własnej skuteczności w podejmowaniu decyzji zawodowych – ten wskaźnik pokazuje w jakim stopniu uczniowie mają przekonanie, że poradzą sobie z decyzjami dotyczącymi ich przyszłej kariery.
- b) Poczucie własnej skuteczności w zakresie kompetencji zawodowych – ten wskaźnik pokazuje, w jakim stopniu uczniowie są pewni, że poradzą sobie z różnymi zadaniami związanymi z funkcjonowaniem na rynku pracy.

Badania wskazują, że im więcej poczucia własnej skuteczności w podejmowaniu decyzji zawodowych oraz w zakresie kompetencji zawodowych, tym łatwiej uczniowie radzą sobie na rynku pracy (McWhirter et al., 2000)

- c) Postrzeganie edukacyjnych barier – ten wskaźnik pokazuje, w jakim stopniu uczniowie postrzegają różne przeszkody w uzyskiwaniu dobrych wyników w nauce. Badania wskazują, że im częściej dostrzegamy różne bariery edukacyjne, tym gorzej uczniowie radzą sobie w szkole i na rynku pracy (McWhirter et al., 2000).

2. Wsparcie uzyskiwane od rodziny w zakresie rozwoju zainteresowań zawodowych – w jakim stopniu uczniowie postrzegają, że rodzina wspiera ich zainteresowania dotyczące rynku pracy

3. Postawy wobec szkoły i nauki:

- a) Motywacja osiągnięć – wskaźnik tego, jak mocno stara się uczeń uzyskać dobre wyniki w nauce;
- b) Poczucie przynależności (do szkoły) – wskaźnik tego, w jakim stopniu uczeń postrzega się jako istotna część środowiska szkolnego;
- c) Umiejętności społeczne w szkole – wskaźnik dobrego radzenia sobie w środowisku społecznym szkoły,

Badania wskazują, że wszystkie trzy wskaźniki są pozytywnie związane z uzyskiwaniem dobrych wyników w szkole oraz rozwojem kariery zawodowej (Lapan et al., 2017; Bağlama & Uzunboylu, 2017)

4. Wiedza na temat rynku pracy – ilość pozytywnych odpowiedzi na 6 pytań dotyczących rynku pracy;

5. Intensywność zajęć w ramach doradztwa zawodowego – przeciętna ilość różnych aktywności, które w których uczestniczy uczeń w ramach doradztwa zawodowego

6. Chęć uczestniczenia z zajęć z doradztwa – chęć uczestniczenia w zajęciach z doradztwa zawodowego (skala od 1- zdecydowanie nie, do 4 - zdecydowanie tak).

Dane zawarte w tabeli A.1 pokazują, jak rozkładają się średnie dla poszczególnych wskaźników. Generalnie rzecz biorąc zmiany względem 2022 roku są minimalne.

Ogólny rozkład wyników dla badanych uczniów mieści się bardzo blisko hipotetycznego punktu odniesienia. Dla skali od 1 do 5 ten punkt wynosi 3. Z kolei postrzeganie edukacyjnych barier układa się w okolicach punktu odniesienia, tzn. 2,5.

Tabela A.1

Poczucie własnej skuteczności oraz postrzeganie edukacyjnych barier u uczniów (2023: N = 980 ; 2022: N = 805; 2021: N = 1069)

Czynniki	Rok badania	σ Cronbacha	Liczba pozycji	Zakres skali	Średnia	Efekt	SD
Postrzeganie poczucia własnej skuteczności w zakresie kompetencji zawodowych	2023	0,91	4	1 - 5	3,14	0,14	1,14
	2022	0,90	4	1 – 5	3,08	0,08	1,12
	2021	0,78	4	1 – 5	3,19	0,20	1,04
Postrzeganie poczucia własnej skuteczności w podejmowaniu decyzji zawodowych	2023	0,90	5	1 - 5	3,09	0,09	1,10
	2022	0,90	5	1 – 5	3,06	0,06	1,10
	2021	0,75	5	1 – 5	3,14	0,15	1,00
Postrzeganie edukacyjnych barier	2023	0,85	10	1 - 4	2,47	0,05	0,61
	2022	0,84	10	1 –4	2,49	0,02	0,61
	2021	0,83	10	1 –4	2,44	0,10	0,56

Dane zawarte w tabeli A.2 wskazują, że w większości mierzonych parametrów wyniki badań z poprzednich lat niewiele różnią się od wyników z roku 2022. Większych zmian nie widać w zakresie wsparcia uzyskiwanego od rodziny, motywacji osiągnięć, wiedzy na rynku pracy, oceny poczucia przynależności do szkoły oraz umiejętności społecznych w szkole. Wyniki badań wskazują jednocześnie na wyraźny trend spadkowy w odniesieniu do intensywności zajęć z doradztwa zawodowego. Oceny uczniów z 2023 roku wskazują na znaczący spadek intensywności tego typu zajęć.

Generalnie rzecz biorąc warto zwrócić uwagę, że podobnie jak w poprzednich latach prawie wszystkie wyniki układają się w okolicach punktu odniesienia. Wyjątek dotyczy intensywności zajęć z doradztwa. Subiektywna ocena uczniów wskazuje na ogromny spadek w tym zakresie. Ponownie wiedza na temat rynku pracy oraz chęć uczestnictwa w zajęciach z doradztwa układu się nieco niżej od punktu odniesienia (wiedzy ten punkt wynosi 3; dla chęci uczestnictwa – 2,5). Warto również zauważyć, że rzetelność zastosowanych skal układu się wszędzie na wysokim poziomie, co oznacza, że mamy do czynienia z wiarygodnymi sposobami pomiaru.

Tabela A.2

Postrzeganie otrzymywanego wsparcia, motywacji osiągnięć, poczucia przynależności do szkoły oraz wybranych parametrów doradztwa zawodowego u rodziców (2023: N = 980; 2022: N = 805; 2021: N = 1069). Porównanie wyników badania z lat 2020-23.

Czynniki	Rok badania	σ Cronbacha	Liczba pozycji	Zakres skali	Średnia	Efekt	SD
Wsparcie uzyskiwane od rodziny	2023	0,86	5	1-4	2,70	0,31	0,70
	2022	0,87	5	1-4	2,69	0,29	0,71
	2021	0,86	5	1-4	2,70	0,32	0,66
	2020	0,85	5	1-4	2,61	0,18	0,70
Motywacja osiągnięć	2023	0,87	4	1-4	2,72	0,33	0,73
	2022	0,89	4	1-4	2,72	0,32	0,75
	2021	0,87	4	1-4	2,72	0,34	0,70
Poczucie przynależności do szkoły	2023	0,87	4	1-4	2,75	0,38	0,71
	2023	0,84	5	1-4	2,49	0,01	0,71
	2022	0,84	5	1-4	2,51	0,01	0,73

	2021	0,88	5	1-4	2,60	0,15	0,69
	2020	0,88	5	1-4	2,77	0,40	0,73
	2023	0,66	4	1-4	2,72	0,33	0,72
Umiejętności społeczne w szkole	2022	0,70	4	1-4	2,71	0,31	0,75
	2021	0,76	4	1-4	2,78	0,45	0,64
	2020	0,76	4	1-4	2,85	0,56	0,65
	2023		6	0-6	2,79	0,20	1,25
Wiedza na temat rynku pracy	2022		6	0-6	2,85	0,12	1,20
	2021		6	0-6	2,82	0,15	1,18
	2020		6	0-6	2,79	0,18	1,14
	2023		10	0-10	3,74	0,49	3,04
Intensywność zajęć z doradztwa zawodowego	2022		10	0-10	8,04	1,29	2,67
	2021		10	0-10	7,56	1,15	2,44
	2020		10	0-10	5,60	0,26	2,58
	2023		1	1-4	2,37	0,17	0,89
Chęć uczestniczenia w zajęciach z doradztwa	2022		1	1-4	2,37	0,17	0,87
	2021		1	1-4	2,64	0,19	0,82
	2020		1	1-4	2,55	0,07	0,84

Pomiędzy uczniami szkół podstawowych i ponadpodstawowych występują istotne różnice w zakresie:

- postrzegania edukacyjnych barier: 2,39 dla szkół podstawowych oraz 2,49 dla ponadpodstawowych;
- poczucia przynależności do szkoły: 2,33 dla szkół podstawowych oraz 2,54 dla ponadpodstawowych;
- intensywności doradztwa zawodowego: 4,24 dla klas VII oraz VIII ze szkół podstawowych oraz 3,49 dla szkół ponadpodstawowych;
- motywacji osiągnięć: 2,79 dla szkół podstawowych oraz 2,69 dla szkół ponadpodstawowych;
- wsparcia uzyskiwanego od rodziny: 2,76 dla szkół podstawowych oraz 2,67 dla szkół ponadpodstawowych.

Część zaobserwowanych różnic logicznie łączy się z większą dojrzałością uczniów szkół ponadpodstawowych. Wyjątki stanowi ocena motywacji osiągnięć (nieco wyżej dla uczniów szkół podstawowych) oraz postrzeganie barier edukacyjnych (nieco wyżej dla uczniów szkół ponadpodstawowych). Ciekawy jest wynik wskazujący na nieco niższe poczucie wsparcia otrzymywanego od rodziny wśród uczniów szkół ponadpodstawowych.

Wyniki z Tabeli A.3 sugerują, że w szkołach ponadpodstawowych jest zdecydowanie więcej uczniów, którzy nie posiadają informacji na temat funkcjonowania doradztwa zawodowego. Jednocześnie warto zauważyć, że w porównaniu do poprzednich lat rozpoznawalność doradztwa w szkołach ponadpodstawowych jest wyższa. Generalnie wskazuje to na dalszą potrzebę propagowania tych zajęć na tym etapie kształcenia.

Tabela A.3

Czy w Twojej szkole jest doradztwo zawodowe? (2023: N =980 ; 2022: N =805; 2021: N = 1069). Porównanie wyników badania z lat 2020-23.

Typ szkoły	Rok badania	Tak	Nie	Nie wiem
Szkoły podstawowe	2023	92%	6%	2%
	2022	92%	5%	3%

	2021	94%	1%	5%
	2020	97%	1%	2%
Szkoły ponadpodstawowe	2023	56%	15%	29%
	2022	41%	20%	39%
	2021	37%	13%	50%
	2020	18%	23%	59%

Wyniki z tabeli A.4 stanowią pewną wskazówkę na temat „niewiedzy” uczniów szkół ponadpodstawowych na temat zajęć z doradztwa. Niespełna 70% uczniów szkół ponadpodstawowych uczestniczy w tego typu zajęciach. Porównanie wyników z czterech lat sugeruje pozytywny trend wśród uczniów szkół ponadpodstawowych. Coraz więcej uczniów postrzega, że uczestniczy w tego typu zajęciach.

Tabela A.4

Czy uczestniczyłeś już w zajęciach z doradztwa zawodowego? (2023: N =980 ; 2022: N =805; 2021: N = 1069). Porównanie wyników badania z lat 2020-23.

Typ szkoły:	Rok badania	Tak	Nie
Szkoły podstawowe	2023	92%	8%
	2022	90%	10%
	2021	94%	6%
	2020	99%	1%
Szkoły ponadpodstawowe	2023	69%	31%
	2022	63%	37%
	2021	58%	42%
	2020	50%	50%

Wyniki dotyczące szans kontynuowania nauki bądź podjęcia wymarzonej pracy są relatywnie korzystne. Ocena szans zarówno w szkołach podstawowych, jak i ponadpodstawowych przekracza 50% - fakt ten należy ocenić pozytywnie. Wynik ten jest porównywalny z wynikami uzyskanymi w poprzednich latach.

Odpowiedź na pytanie: „Jak myślisz, jaka jest szansa, że po zakończeniu tej szkoły uda Ci się kontynuować naukę w wymarzonej przez Ciebie szkole lub podjąć wymarzoną pracę?” rozkłada się następująco:

- 64,5% dla szkół podstawowych (wynik w 2020 - 61,9%; w 2021 – 65,7%; 2022 – 59%),
- 61,7% dla szkół ponadpodstawowych (wynik w 2020 - 62,0%; w 2021 – 61,9%; 2022 – 63%).

Równie korzystnie rozkładają się opinie uczniów dotyczące postrzegania wpływu na rozwój swojej kariery (kontynuacji nauki bądź podjęcia pracy). Zarówno w przypadku uczniów szkół podstawowych jak i ponadpodstawowych wskaźnik dla kategorii „ja sam” przekracza 50%. Z badań wynika, że sporą część kontroli nad dalszą karierą uczniów posiadają również rodzice (patrz tabela A.5), co na tym etapie życia wydaje się naturalne. Pomiedzy uczniami szkół podstawowych i ponadpodstawowych występują istotne różnice. W przypadku uczniów szkół ponadpodstawowych bardziej zaznacza się wiarę we własne możliwości.

Tabela A.5

Kto Twoim zdaniem ma decydujący wpływ na to, aby w przyszłości kontynuować naukę w wymarzonej szkole/uczelni lub podjąć wymarzoną pracę? (2023: N =980 ; 2022: N =805; 2021: N = 1069). Porównanie wyników badania z lat 2020-23.

Typ szkoły:	Rok badania	Rodzice	Ja sam	Inne czynniki
Szkoły podstawowe	2023	32,1%	56,6%	11,3%
	2022	36,2%	51,5%	12,3%
	2021	33,5%	56,9%	9,6%
	2020	30,5%	58,2%	11,3%
Szkoły ponadpodstawowe	2023	25,3%	63,3%	11,4%
	2022	24,3%	62,1%	13,6%
	2021	22,9%	64,9%	12,2%
	2020	20,7%	65,9%	13,4%

Jak wynika z danych zawartych w tabeli A.6, oceny ważności poszczególnych kompetencji dokonanych w badaniu w 2023 roku utrzymały się na poziomie z poprzedniego roku. W zakresie wszystkich kompetencji występują istotne różnice pomiędzy uczniami szkół podstawowych i ponadpodstawowych (na korzyść ponadpodstawowych). Największe różnice dotyczą postrzegania komunikacji z innymi ludźmi oraz kreatywności. Uczniowie szkół ponadpodstawowych uważają te kompetencje za bardziej niezbędne, aby w przyszłości radzić sobie dobrze na rynku pracy niż uczniowie szkół podstawowych.

Tabela A.6

Jakie kompetencje uznajesz za niezbędne, aby w przyszłości dobrze sobie radzić na rynku pracy? Proszę zaznaczyć w każdym z wierszy jedną odpowiedź? Porównanie wyników badania z lat 2020-23. Zakres skali 1-4; (2023: N =980 ; 2022: N = 805; 2021: N = 1069)

Kompetencje:	Rok badania	Średnia	SD
Kreatywność	2023	3,13	0,91
	2022	3,14	0,89
	2021	3,36	0,67
	2020	3,44	0,68
Współpraca w zespole	2023	3,29	0,76
	2022	3,28	0,76
	2021	3,38	0,68
	2020	3,45	0,68
Komunikacja z innymi ludźmi	2023	3,34	0,75
	2022	3,31	0,77
	2021	3,46	0,65
	2020	3,55	0,62
Radzenie sobie ze stresem	2023	3,31	0,76
	2022	3,32	0,77
	2021	3,47	0,63
	2020	3,50	0,66
Łatwe przystosowanie się do zmian	2023	3,23	0,74
	2022	3,19	0,73
	2021	3,32	0,66
	2020	3,34	0,70

Umiejętność argumentacji i wysuwania wniosków	2023	3,28	0,76
	2022	3,29	0,74
	2021	3,42	0,65
	2020	3,48	0,70
Umiejętność analizowania sytuacji z różnych perspektyw	2023	3,29	0,75
	2022	3,26	0,77
	2021	3,42	0,65
	2020	3,48	0,65
Inteligencja emocjonalna	2023	3,17	0,77
	2022	3,12	0,79
	2021	3,23	0,71
	2020	3,29	0,77
Podejmowanie decyzji	2023	3,30	0,75
	2022	3,29	0,74
	2021	3,45	0,62
	2020	3,54	0,62
Przywództwo i liderstwo	2023	2,98	0,82
	2022	2,96	0,83
	2021	3,01	0,76

Zdaniem badanych uczniów najlepszym źródłem informacji o zajęciach i konsultacjach z zakresu doradztwa zawodowego są nauczyciele oraz dziennik elektroniczny. Pozostałe wyniki układają się poniżej punktu odniesienia (2,5). Zdecydowanie najmniej wiarygodnym źródłem są tzw. inne źródła informacji. W odniesieniu do strony internetowej, nauczycieli, dziennika elektronicznego oraz FB występują różnice pomiędzy uczniami szkół podstawowych i ponadpodstawowych. Starsi uczniowie bardziej ufają nauczycielom (2,82 vs 2,63), stronie internetowej (2,52 vs 2,23), dziennikowi elektronicznemu (2,72 vs 2,53) oraz w FB (2,45 vs 2,26) niż uczniowie ze szkół podstawowych. Różnice te są jednak relatywnie niewielkie.

Tabela A.7

Skąd Twoim zdaniem można dowiedzieć się o propozycji zajęć i konsultacji z zakresu doradztwa zawodowego? (2023: N=980; 2022: N=805; 2021: N=1069). Dane z lat 2021-23.

Media:	Rok badania	Zakres skali	Średnia	Efekt	SD
Strona internetowa szkoły	2023	1-4	2,45	0,07	0,89
	2022	1-4	2,49	0,01	0,88
	2021	1-4	2,61	0,16	0,77
Strona FB szkoły	2023	1-4	2,41	0,12	0,83
	2022	1-4	2,34	0,22	0,85
	2021	1-4	2,46	0,06	0,77
Dziennik elektroniczny	2023	1-4	2,68	0,25	0,81
	2022	1-4	2,62	0,16	0,86
	2021	1-4	2,79	0,43	0,74
Nauczyciele	2023	1-4	2,78	0,40	0,78
	2022	1-4	2,77	0,38	0,82
	2021	1-4	2,94	0,67	0,70
Inni uczniowie	2023	1-4	2,48	0,03	0,85

	2022	1-4	2,47	0,04	0,84
	2021	1-4	2,61	1,09	0,77
	2023	1-4	1,88	0,97	0,68
Inne	2022	1-4	1,84	1,02	0,69
	2021	1-4	1,86	0,32	0,57

B. Wychowawcy – nauczyciele

Opis skal (wskaźników) użytych do diagnozy nauczycieli:

1. **Poczucie skuteczności w doradztwie zawodowym** - ten wskaźnik pokazuje, w jakim stopniu nauczyciele są pewni, że poradzą sobie z różnymi aspektami doradztwa zawodowego.
2. **Poczucie wpływu na treści i metody w doradztwie zawodowym** – ten wskaźnik pokazuje, w jakim stopniu nauczyciele czują, że mogą wywierać wpływ na metodykę prowadzenia zajęć z doradztwa zawodowego.
3. **Poczucie rozwoju kompetencji u uczniów** – ten wskaźnik pokazuje, w jakim stopniu nauczyciele są przekonani o rozwoju kompetencji u uczniów.

Dane zawarte w tabeli B.1 pokazują, że typ szkoły stanowi istotny czynnik różnicujący działania nauczycieli w badaniu przeprowadzonym w 2023 roku. Podobne różnice występowały w badaniu przeprowadzonym w latach poprzednich. Największe zaangażowanie wykazują nauczyciele szkół ponadpodstawowych.

Tabela B.1

Czy w codziennej pracy dydaktycznej podejmuje Pan/Pani działania na rzecz wsparcia uczniów w zakresie doradztwa zawodowego (2023: N =222 ; 2022: N =222; 2021: N = 283)

Typ szkoły:	Rok badania	Nie	Tak, w pewnym zakresie	Tak, często
Szkoły podstawowe I-III	2023	17%	69%	14%
Szkoły podstawowe IV-VIII		4%	63%	33%
Szkoły ponadpodstawowe		6%	53%	41%
Szkoły podstawowe I-III	2022	25%	58%	17%
Szkoły podstawowe IV-VIII		5%	69%	26%
Szkoły ponadpodstawowe		5%	67%	28%
Szkoły podstawowe I-III	2021	28%	60%	12%
Szkoły podstawowe IV-VIII		10,5%	57,9%	31,6%
Szkoły ponadpodstawowe		8,8%	64,2%	27%
Szkoły podstawowe	2020	22,1%	61,8%	16,1%
Szkoły ponadpodstawowe		11,9%	65,7%	22,4%

Dane zawarte w tabeli B.2 wskazują powody, dla których nauczyciele nie udzielają wsparcia. Okazuje się, że rozkład wyników jest bardzo podobny, jak w poprzednich latach. Relatywnie najrzadziej wymieniany jest powód „Jestem zbyt zajęty...”, relatywnie najczęściej – „Prowadzę zajęcia z przedmiotów...”. Pozostałe powody układają się na porównywalnym poziomie (mediana=3). W porównaniu do roku 2022 nieco rzadziej wymieniane są powody związane z brakiem przygotowania metodycznego.

Tabela B.2

Powody, dla których nauczyciele nie udzielają wsparcia w zakresie doradztwa zawodowego. Porównanie wyników badania z lat 2021-23.

Zakres skali 1-4; (2023: N = 222; 2022: N =19; 2021: N = 27).

Powody:	Średnia 2023	Średnia 2022	Średnia 2021	Średnia 2020
Jestem zbyt zajęty powierzonymi obowiązkami, brakuje mi czasu	2,50	2,37	2,33	2,24
Uważam, że nie mam wystarczającej wiedzy na ten temat	2,75	2,63	3,11	2,84
Brakuje mi przygotowania metodycznego na temat doradztwa zawodowego	2,69	2,95	3,33	2,96
Prowadzę zajęcia z przedmiotów, które nie mają żadnego związku z tą tematyką	3,06	3,21	3,04	3,02
W sumie – powody	2,75	2,79	3,00	2,76

Wyniki badania przeprowadzonego w 2023 roku wskazują, że w grupie nauczycieli nadal korzystnie układają się wskaźniki dla poszczególnych postaw wobec doradztwa zawodowego (patrz tabela B.3). Porównanie wyników uzyskanych w 2023 roku wskazuje, że w odniesieniu do lat poprzednich nie zaszły istotne zmiany w przypadku poczucia skuteczności oraz poczucia rozwoju uczniów. Jednocześnie można zauważyć delikatną tendencję wzrostową w zakresie poczucia wpływu na treści i metody w doradztwie zawodowym. Taka tendencja jest niewątpliwie pozytywna. Warto również zauważyć, że wszystkie trzy wskaźniki układają się nadal powyżej hipotetycznego punktu odniesienia (2,5). W przypadku poczucia skuteczności oraz poczucia wpływu na treści i metody w doradztwie istotną rolę odgrywa zróżnicowanie nauczycieli wynikające z pracy w klasach I-III, IV-VIII oraz na poziomie ponadpodstawowym. W obydwu przypadkach obydwa parametry wzrastają wraz ze wzrostem poziomu nauczania, np. poczucie wpływu na treści i metody w doradztwie wynosi 2,44 dla nauczycieli z klas I-III, 2,57 wśród nauczycieli z klas IV-VIII oraz 2,86 dla nauczycieli ze szkół ponadpodstawowych.

Tabela B.3

Postawy nauczycieli wobec doradztwa zawodowego Porównanie wyników badania z lat 2020-23.

Zakres skali 1-4 (2023: N =222 ; 2022: N =203; 2021: N = 211).

Powody:	Średnia 2023	Średnia 2022	Średnia 2021	Średnia 2020
Poczucie skuteczności w doradztwie zawodowym	2,94	2,89	2,88	2,83
Poczucie wpływu na treści i metody w doradztwie zawodowym	2,71	2,63	2,58	2,42
Poczucie rozwoju kompetencji u uczniów	3,27	3,26	3,21	3,31

Przegląd odpowiedzi na konkretne pytania dotyczące rozwoju kompetencji (tabela B.4) wskazuje, że jeżeli chodzi o ocenę rozwoju konkretnych kompetencji, to nie występują istotne różnice pomiędzy wynikami osiągniętymi w roku 2022 oraz 2023. Postrzeganie trzech kompetencji ma natomiast związek z poziomem nauczania, tzn. im wyższy poziom nauczania, tym silniej nauczyciele wierzą, że rozwijają umiejętność argumentacji, umiejętność analizowania sytuacji z różnych perspektyw oraz podejmowanie decyzji. Z danych zebranych w 2023 roku wynika, że według nauczycieli relatywnie najłatwiej rozwijane jest w szkole przywództwo i liderstwo oraz przystosowanie do zmian.

Tabela B.4

Proszę ocenić, czy poniżej wymienione kompetencje są rozwijane w czasie prowadzonych przez Pana/Panią zajęć dydaktycznych? Porównanie wyników badania z lat 2020-23.
Zakres skali 1-4 (2023: N = 222; 2022: N = 203; 2021: N = 211)

Działania:	Średnia 2023	Średnia 2022	Średnia 2021	Średnia 2020
Kreatywność	3,30	3,29	3,33	3,34
Współpraca w zespole	3,39	3,35	3,34	3,44
Komunikacja z innymi ludźmi	3,41	3,4	3,35	3,47
Radzenie sobie ze stresem	3,19	3,2	3,17	3,17
Łatwe przystosowanie się do zmian	3,13	3,14	3,06	3,07
Umiejętność argumentacji i wysuwania wniosków	3,37	3,35	3,29	3,35
Umiejętność analizowania sytuacji z różnych perspektyw	3,32	3,27	3,27	3,31
Inteligencja emocjonalna	3,19	3,23	3,12	3,24
Podejmowanie decyzji	3,32	3,31	3,23	3,35
Przywództwo i liderstwo	3,11	3,12	2,96	-

Przegląd odpowiedzi na konkretne pytania dotyczące kluczowych działań wobec uczniów (tabela B.5) wskazuje, że nie ma większych różnic pomiędzy preferencjami nauczycieli badanych w poprzednich latach oraz 2023 roku. Ma pewne znaczenia, na jakim poziomie edukacji uczą badani nauczyciele. Generalnie nauczyciele z poziomu I-III rzadziej wybierają Pracę nad potencjałem, Poszerzenie wiedzy o rynku pracy, Pomoc w określaniu celów zawodowych, Spotkania z potencjalnymi pracodawcami oraz Kształtowanie motywacji osiągnięć w nauce. Za najbardziej kluczowe działania ogół badanych nauczycieli uważa Rozwój umiejętności społecznych ucznia, Rozwój jego przekonań na temat możliwości dokonywania pozytywnych zmian w sobie oraz Określenie mocnych i słabych stron.

Tabela B.5

Jakie działania uważa Pan/Pani za kluczowe we wspieraniu ucznia przygotowującego się do ukończenia szkoły i wejścia na rynek pracy?). Porównanie wyników badania z lat 2020-23.
Zakres skali 1-4 (2023: N = 222 ; 2022: N = 203; 2021: N = 211)

Działania:	Średnia 2023	Średnia 2022	Średnia 2021	Średnia 2020
Praca nad potencjałem – określenie mocnych i słabych stron	3,38	3,31	3,40	3,44
Poszerzenie wiedzy o rynku pracy i aktywności zawodowej	3,31	3,18	3,26	3,24
Pomoc w określaniu celów zawodowych	3,21	3,13	3,23	3,17
Spotkania z potencjalnymi pracodawcami	3,17	3,03	3,08	3,13
Organizowanie praktyk zawodowych	3,06	2,93	3,04	3,05
Organizowanie staży zawodowych	3,03	2,91	3,01	3,05
Rozwój konkretnych kompetencji, np. pomoc w przygotowaniu CV	3,28	3,14	3,21	3,23
Pomoc w rozwoju ogólnego poczucia skuteczności zawodowej u ucznia	3,23	3,11	3,15	3,15
Kształtowanie motywacji osiągnięć w nauce	3,29	3,26	3,31	3,35
Rozwój umiejętności społecznych ucznia	3,41	3,38	3,40	3,50
Rozwój przekonań ucznia na temat możliwości dokonywania pozytywnych zmian w sobie	3,39	3,37	3,43	3,48

Seria trzech pytań o ofertę szkoły dla uczniów wykazała (patrz tabela B.6), że w zakresie wszystkich form wykorzystania czasu wolnego nie ma istotnych różnic pomiędzy wynikami badań przeprowadzonych w roku 2023 i poprzednich latach. Występują natomiast pewne istotne różnice pomiędzy nauczycielami, w zależności od poziomu nauczania. Koła dyskusyjne oferowane są istotnie częściej zdaniem nauczycieli ze szkół ponadpodstawowych.

Tabela B.6

Czy Pana/Pani szkoła oferuje uczniom atrakcyjne formy wykorzystania czasu wolnego? Porównanie opinii nauczycieli uzyskanych w badaniach z lat 2020-23.

Zakres skali 1-4 (2023: N = 222; 2022: N = 203; 2021: N = 211)

Zajęcia dodatkowe:					
	Nie wiem	Zdecydowanie nie	Nie	Tak	Zdecydowanie tak
2023	0,0%	0,5%	11,2%	63,9%	24,4%
2022	0,0%	1,0%	9,4%	64,5%	25,1%
2021	0,0%	0,5%	8,1%	62,1%	29,4%
2020	0,0%	1,7%	6,8%	59,8%	31,6%
Koła zainteresowań:					
	Nie wiem	Zdecydowanie nie	Nie	Tak	Zdecydowanie tak
2023	0,0%	1,0%	12,7%	61,0%	25,4%
2022	0,0%	2,0%	14,3%	62,1%	21,7%
2021	0,0%	0,9%	12,8%	62,6%	23,7%
2020	0,0%	1,3%	14,1%	56,4%	28,2%
Kluby dyskusyjne:					
	Nie wiem	Zdecydowanie nie	Nie	Tak	Zdecydowanie tak
2023	0,0%	1,0%	46,8%	38,5%	13,7%
2022	0,0%	3,9%	48,8%	36,9%	10,3%
2021	0,0%	2,4%	46,4%	49,3%	10,9%
2020	0,0%	1,7%	52,6%	32,5%	13,2%

Jak ilustruje to tabela B.7, zdecydowana większość nauczycieli uważa, że oferta szkoły dotycząca rozwijania zainteresowań potrzebuje rozszerzenia. Nie ma tu istotnych różnic pomiędzy nauczycielami szkół podstawowych i ponadpodstawowych. Przekonanie o konieczności dalszego rozwoju oferty szkoły jest w 2023 roku silniejsze niż w latach poprzednich (73,2% w 2023 vs 68,5% w 2022).

Tabela B.7

Czy uważa Pan/Pani, że w Pana/Pani szkole oferta dotycząca rozwijania zainteresowań potrzebuje rozszerzenia? (2023: N = 222 ; 2022: N = 222; 2021: N = 211)

	Rok badania	Zdecydowanie nie	Nie	Tak	Zdecydowanie tak
Odsetki ogółem	2023	2,4%	24,4%	52,7%	20,5%
Odsetki ogółem	2022	2,5%	29,1%	53,2%	15,3%
Odsetki ogółem	2021	2,8%	28,9%	56,9%	11,4%
Odsetki ogółem	2020	1,3%	25,6%	57,7%	15,4%

Większość nauczycieli (81%) wie, czy u nich w szkole zatrudniony jest doradca zawodowy. W badaniu wykonanym w 2022 roku odsetek ten był bardzo zbliżony - 80%. Zdaniem dwóch trzecich badanych nauczycieli (67% w 2022 – również 67%) – doradca zawodowy jest zatrudniony. Niestety prawie nikt nie wie (94% badanych) w jakiej formie oraz na jaki wymiar etatu zatrudniony jest doradca. Jedynie nieliczni nauczyciele wiedzą (7,2%) w jaki sposób zaplanowana jest w cyklu kształcenia realizacja obowiązkowych minimum 10 godzin doradztwa zawodowego.

Tylko 24% badanych nauczycieli nie wie, czy w szkolnym planie lekcji wyodrębnione są lekcje doradztwa zawodowego (w 2022 roku było to 20%). Zdaniem 48% nauczycieli (w 2022 roku - 54%) lekcje tego typu są wyodrębnione w ramach planowania siatki zajęć bądź w inny sposób (15% dla 2023; 21% dla 2022 roku). Z zebranych danych wynika zatem, że poziom świadomości na temat tego, jak wprowadzane są elementy doradztwa zawodowego jest wysoki.

Rozkład opinii na temat wprowadzania elementów doradztwa zawodowego podczas lekcji jest bardzo zróżnicowany. Zdaniem 41% badanych (36% w roku 2022) większość nauczycieli stara się to robić w ramach prowadzonych przez siebie przedmiotów. Jedynie co czwarty badany nauczyciel nic nie wie na ten temat (w roku 2022 był to co piąty nauczyciel).

Większość nauczycieli potwierdza (51,6%), że w ich szkole funkcjonuje Wewnętrzny System Doradztwa Zawodowego (w 2022 roku było to 52,3%). Około 47% (w 2022 było to ponad 40%) - nic o tym nie wie. Tylko zdaniem trzech badanych nauczycieli (1,4%) - system taki nie funkcjonuje. Spośród tych nauczycieli, którzy wiedzą o funkcjonowaniu Wewnętrznego Systemu Doradztwa Zawodowego prawie wszyscy uważają, że nauczyciele włączają się w jego tworzenie (88,6% w 2023 roku oraz 84,4% w 2022). Zdecydowana większość również uważa, że System ten jest aktywnie realizowany przez nauczycieli (73,7% w 2023 oraz 64,7% w 2022 roku). Prawie wszyscy nauczyciele znający ten system przyznają, że w Systemie można znaleźć wskazówki w jaki sposób można wprowadzać elementy doradztwa (90,3% w 2023 roku oraz 84,5% 2022 roku). Przyniesione powyżej dane wskazują na konsekwentny wzrost wiedzy badanych nauczycieli na temat Wewnętrznego Systemu Doradztwa.

Bardziej zróżnicowana jest wiedza badanych nauczycieli o Sopotkim Modelu Doradztwa Zawodowego „Przystanek Praca”. Blisko 37% badanych nauczycieli zna ten model i zapoznało się z nim (w roku 2022 było to niespełna 30%), 26,2% badanych wie o tym modelu, ale jeszcze się z nim nie zapoznało (w 2022 roku było to 39,6%), a nieco częściej niż co trzeci badany nauczyciel nie wie nic o istnieniu tego modelu (37,1% w 2023 roku oraz 30,6% w roku 2022). Zebrane w tym roku dane konsekwentnie wskazują, że zdecydowana większość badanych nauczycieli zna albo słyszała o „Przystanku Praca”.

D. Rodzice

Do badania opinii rodziców użyto wskaźników z ankiet dla uczniów i nauczycieli. Takie krzyżowe zadawanie pytań z różnych punktów widzenia umożliwia dokonanie ciekawych porównań.

Dane zawarte w tabeli C.1 pokazują jak rozkładają się średnie dla poszczególnych wskaźników, których użyliśmy w badaniu rodziców. Ogólny rozkład wyników dla badanych rodziców należy ocenić pozytywnie. Wszystkie wskaźniki układają się powyżej hipotetycznego punktu odniesienia, tj. powyżej 2,5. Z kolei dla barier edukacyjnych wynik ten jest istotnie niższy od punktu odniesienia.

Podobnie jak w badaniach wykonanych w 2022 roku, interesujące jest porównanie odpowiedzi uczniów i ich rodziców. Porównanie wyników dotyczących wsparcia od rodziny wskazuje, że przekonania rodziców są zdecydowanie bardziej pozytywne niż przekonania uczniów. Różnice konsekwentnie wskazują, że rodzice mają upożytywniony obraz wsparcia, które dają swoim dzieciom; bardziej pozytywnie niż uczniowie postrzegają również bariery edukacyjne, z którymi boryka się młodzież. Wyniki badań dotyczące postrzegania własnej skuteczności (w zakresie kompetencji oraz w podejmowaniu decyzji zawodowych) u własnych dzieci wskazują, że rodzice postrzegają je znacznie niżej niż same dzieci.

Tabela C.1

Postrzeganie własnego wsparcia, poczucia skuteczności u dzieci oraz wybranych parametrów doradztwa zawodowego u rodziców (2023: N = 437; 2022: N = 416; 2021: N = 516). Porównanie wyników badania z lat 2020-23.

Czynniki	Rok badania	σ Cronbacha	Liczba pozycji	Zakres skali	Średnia	Efekt	SD
Wsparcie udzielane dziecku	2023	0,85	5	1-4	3,27	1,37	0,52
	2022	0,82	5	1-4	3,24	1,33	0,51
	2021	0,87	5	1-4	3,23	1,34	0,48
	2020	0,87	5	1-4	3,26	1,36	0,51
Postrzeganie u dzieci poczucia własnej skuteczności w zakresie kompetencji zawodowych	2023	0,77	4	1-4	2,63	0,22	0,58
	2022	0,83	4	1-4	2,73	0,36	0,42
	2021	0,78	4	1-4	2,70	0,36	0,52
Postrzeganie u dzieci poczucia własnej skuteczności w podejmowaniu decyzji zawodowych	2023	0,77	4	1-4	2,73	0,42	0,50
	2022	0,80	4	1-4	2,70	0,35	0,55
	2021	0,75	4	1-4	2,76	0,49	0,45
Postrzeganie edukacyjnych barier	2023	0,74	10	1-4	2,09	0,80	0,40
	2022	0,79	10	1-4	2,10	0,77	0,43
	2021	0,77	10	1-4	2,16	0,66	0,41

Jak wynika z danych zawartych w tabeli C.1 rodzice konsekwentnie uważają we wszystkich czterech badaniach (przeprowadzonych w latach 2020-23), że udzielają mocnego wsparcia swojemu dziecku. Nieco mniej optymistycznie postrzegają u własnych dzieci poczucie własnej skuteczności w zakresie kompetencji zawodowych oraz w podejmowaniu decyzji zawodowych. Przeciętny wynik niewiele się jednak różni od punktu środkowego skali pomiarowej, który wynosi w tym przypadku 2,5. Podobnie jest z postrzeganiem barier edukacyjnych. Wysokość tego parametru – 2,09 mieści się poniżej punktu środkowego skali pomiarowej (2,5). Jak widzimy to w przypadku konkretnych edukacyjnych barier (patrz tabela C.2) największe obawy wśród badanych rodziców budzi konsekwentnie „przestarzały program nauczania”. Wydaje się, że nie jest to jednak bariera, która zależy od konkretnej szkoły lub

samorządu. Barięą postrzeganą przez rodziców jako najmniej dotkliwą jest „brak talentu” własnych dzieci.

Tabela C.2

Proszę ocenić co przeszkadza Pana/Pani dziecku w uzyskiwaniu dobrych efektów w nauce (2023: N =437 ; 2022: N =416; 2021: N = 516). Porównanie wyników badania z lat 2020-23.

Zakres skali 1-4.

Bariery w uzyskiwaniu dobrych efektów w nauce:	Rok badania	Średnia	SD
brak talentu	2023	1,57	0,61
	2022	1,60	0,67
	2021	1,62	0,64
brak motywacji	2023	2,29	0,86
	2022	2,31	0,88
	2021	2,36	0,87
zbyt dużo stresu w szkole	2023	2,40	0,82
	2022	2,40	0,82
	2021	2,48	0,79
przestarzały program nauczania	2023	2,82	0,83
	2022	2,83	0,85
	2021	2,84	0,82
brak perspektyw na przyszłość	2023	2,05	0,68
	2022	2,06	0,66
	2021	2,11	0,68
niska samoocena	2023	2,28	0,78
	2022	2,34	0,82
	2021	2,35	0,79
zbyt duża pewność siebie	2023	1,87	0,59
	2022	1,88	0,60
	2021	1,89	0,53
problemy językowe z wysłowieniem się na dany temat	2023	1,91	0,77
	2022	1,87	0,69
	2021	1,98	0,71
brak pozytywnych wzorców w najbliższym otoczeniu	2023	1,75	0,58
	2022	1,74	0,56
	2021	1,78	0,56
niechęć do planowania przyszłości	2023	1,96	0,65
	2022	2,00	0,66
	2021	2,05	0,64

Porównanie ocen „kluczowości” poszczególnych działań wspierających uczniów wykazuje (patrz tabela C.3), że opinie rodziców nie zmieniły się względem badania wykonanego w poprzednich dwóch latach. Generalnie wszystkie działania przedstawione rodzicom wydają się im ważne. Relatywnie największą wagę przywiązują do pracy nad potencjałem ucznia, podnoszeniem umiejętności społecznych oraz kształtowaniem przekonania, że można dokonać pozytywnych zmian w sobie. Relatywnie najmniejszą wagę badani rodzice przywiązują do organizowanie praktyk i staży.

Tabela C.3

Jakie działania uważa Pan/Pani za kluczowe we wspieraniu ucznia przygotowującego się do ukończenia szkoły i wejścia na rynek pracy? Porównanie wyników badania z lat 2020-23.

Zakres skali 1-4; (2023: N =437 ; 2022: N =416; 2021: N = 516)

Działania:	Rok badania	Średnia	SD
	2023	3,40	0,72
Praca nad potencjałem – określenie mocnych i słabych stron	2022	3,41	0,75
	2021	3,40	0,69
	2020	3,42	0,74
	2023	3,24	0,68
Poszerzenie wiedzy o rynku pracy i aktywności zawodowej	2022	3,25	0,73
	2021	3,26	0,68
	2020	3,24	0,70
	2023	3,24	0,67
Pomoc w określaniu celów zawodowych	2022	3,21	0,72
	2021	3,22	0,67
	2020	3,20	0,71
	2023	3,19	0,74
Spotkania z potencjalnymi pracodawcami	2022	3,17	0,82
	2021	3,13	0,64
	2020	3,13	0,80
	2023	3,08	0,81
Organizowanie praktyk i staży zawodowych	2022	3,10	0,84
	2021	3,09	0,76
	2020	3,20	0,79
	2023	3,31	0,71
Rozwój konkretnych kompetencji, np. pomoc w przygotowaniu CV	2022	3,27	0,75
	2021	3,10	0,76
	2020	3,23	0,75
	2023	3,28	0,70
Pomoc w rozwoju ogólnego poczucia skuteczności zawodowej u ucznia	2022	3,24	0,76
	2021	3,22	0,68
	2020	3,19	0,71
	2023	3,32	0,73
Kształtowanie motywacji osiągnięć w nauce	2022	3,32	0,74
	2021	3,31	0,65
	2020	3,27	0,71
	2023	3,40	0,70
Rozwój umiejętności społecznych ucznia	2022	3,38	0,71
	2021	3,37	0,63
	2020	3,36	0,68
	2023	3,40	0,72
Rozwój przekonań ucznia na temat możliwości dokonywania pozytywnych zmian w sobie	2022	3,37	0,71
	2021	3,39	0,66
	2020	3,45	0,71

Jak wynika z danych zawartych w tabeli C.4, ocena stopnia w jakim konkretne kompetencje rozwijane są w szkole nie zmieniała się znacząco w okresie ostatnich kilku lat. Rodzice relatywnie najsilniej wierzą, że szkoła uczy współpracy w zespole a relatywnie najslabiej w to, że uczy radzenia sobie ze stresem. Porównanie wyników zaprezentowanych w tabeli C.4 do wyników badań nauczycieli (tabela B.4) wskazuje, że w odniesieniu do tych samych kompetencji rodzice są zdecydowanie mniej optymistyczni, co do oddziaływania szkoły, niż nauczyciele.

Tabela C.4

Proszę ocenić, czy poniżej wymienione kompetencje Pana/Pani dziecka są rozwijane w szkole? Porównanie wyników badania z lat 2020-23.

Zakres skali 1-4; (2023: N =437 ; 2022: N =416; 2021: N = 516)

Kompetencje:	Rok badania	Średnia	SD
Kreatywność	2023	2,69	0,78
	2022	2,68	0,80
	2021	2,60	0,76
	2020	2,79	0,73
Współpraca w zespole	2023	2,97	0,69
	2022	3,02	0,68
	2021	2,86	0,71
	2020	3,05	0,67
Komunikacja z innymi ludźmi	2023	2,91	0,72
	2022	2,99	0,68
	2021	2,84	0,70
	2020	3,03	0,64
Radzenie sobie ze stresem	2023	2,34	0,78
	2022	2,38	0,66
	2021	2,31	0,78
	2020	2,46	0,72
Łatwe przystosowanie się do zmian	2023	2,45	0,72
	2022	2,48	0,74
	2021	2,39	0,71
	2020	2,52	0,67
Umiejętność argumentacji i wysuwania wniosków	2023	2,72	0,68
	2022	2,69	0,75
	2021	2,68	0,70
	2020	2,76	0,68
Umiejętność analizowania sytuacji z różnych perspektyw	2023	2,63	0,70
	2022	2,62	0,72
	2021	2,56	0,73
	2020	2,67	0,68
Inteligencja emocjonalna	2023	2,51	0,71
	2022	2,53	0,76
	2021	2,44	0,74
	2020	2,61	0,70
Podejmowanie decyzji	2023	2,61	0,73
	2022	2,61	0,71
	2021	2,56	0,72
	2020	2,68	0,67

Przewództwo i liderstwo	2023	2,43	0,76
	2022	2,45	0,71
	2021	2,33	0,70

Jak wynika z danych zebranych w tabeli C.5, rozkłady opinii na temat wsparcia szkoły w organizacji atrakcyjnych form wykorzystania czasu wolnego są nadal nieco mniej korzystne niż w badaniu z 2020 roku. Blisko jedna trzecia badanych rodziców przyznaje się do braku wiedzy na temat klubów dyskusyjnych.

Tabela C.5

Czy Pana/Pani szkoła oferuje uczniom atrakcyjne formy wykorzystania czasu wolnego? Porównanie wyników badania z lat 2020-23. Zakres skali 1-4 (2023: N =437 ; 2022: N =416; 2021: N = 516)

Zajęcia dodatkowe:					
	Nie wiem	Zdecydowanie nie	Nie	Tak	Zdecydowanie tak
2023	14,4%	9,6%	21,3%	43,9%	10,8%
2022	12,7%	7,7%	24,8%	44,5%	10,3%
2021	12,6%	9,7%	21,3%	45,7%	4,3%
2020	7,6%	4,9%	15,3%	59%	13,3%
Kółka zainteresowań:					
	Nie wiem	Zdecydowanie nie	Nie	Tak	Zdecydowanie tak
2023	17,8%	8,9%	23,3%	39,4%	10,5%
2022	20,2%	7,2%	25,7%	38,5%	8,4%
2021	15,9	9,1%	26,2%	39,9%	8,9%
2020	12,3	5,4%	20,6%	49,5%	12,2%
Kluby dyskusyjne:					
	Nie wiem	Zdecydowanie nie	Nie	Tak	Zdecydowanie tak
2023	31,1%	12,1%	34,6%	17,2%	5,0%
2022	30,5%	9,1%	34,1%	20,2%	6,0%
2021	26,7%	11,8%	33,5%	23,6%	4,3%
2020	28,7	8,6%	28,8%	27,4%	6,5%

6. Bibliografia

Bibliografia:

Baglama, B., & Uzunboylu, H. (2017). The relationship between career decision-making self-efficacy and vocational outcome expectations of preservice special education teachers. *South African Journal of Education, 37*(4), 1–11. <https://doi.org/10.15700/saje.v37n4a1520>

Lapan, R. T., Poynton, T., Marcotte, A., Marland, J., & Milam, C. M. (2017). College and Career Readiness Counseling Support Scales. *Journal of Counseling and Development, 95*(1), 77–86. <https://doi.org/10.1002/jcad.12119>

McWhirter, E. H., Rasheed, S., & Crothers, M. (2000). The effects of high school career education on social-cognitive variables. *Journal of Counseling Psychology, 47*(3), 330–333. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.47.3.330>

7. Spis tabel

Tabela A.1 Poczucie własnej skuteczności oraz postrzeganie edukacyjnych barier u uczniów (2023: N =980 ; 2022: N = 805; 2021: N = 1069)	12
Tabela A.2 Postrzeganie otrzymywanego wsparcia, motywacji osiągnięć, poczucia przynależności do szkoły oraz wybranych parametrów doradztwa zawodowego u rodziców (2023: N =980; 2022: N = 805; 2021: N = 1069). Porównanie wyników badania z lat 2020-23.....	12
Tabela A.3 Czy w Twojej szkole jest doradztwo zawodowe? (2023: N =980 ; 2022: N =805; 2021: N = 1069). Porównanie wyników badania z lat 2020-23.....	13
Tabela A.4 Czy uczestniczyłeś już w zajęciach z doradztwa zawodowego? (2023: N =980 ; 2022: N =805; 2021: N = 1069). Porównanie wyników badania z lat 2020-23.	14
Tabela A.5 Kto Twoim zdaniem ma decydujący wpływ na to, aby w przyszłości kontynuować naukę w wymarzonej szkole/uczelni lub podjąć wymarzoną pracę? (2023: N =980 ; 2022: N =805; 2021: N = 1069). Porównanie wyników badania z lat 2020-23.	15
Tabela A.6 Jakie kompetencje uznajesz za niezbędne, aby w przyszłości dobrze sobie radzić na rynku pracy? Proszę zaznaczyć w każdym z wierszy jedną odpowiedź? Porównanie wyników badania z lat 2020-23.....	15
Tabela A.7 Skąd Twoim zdaniem można dowiedzieć się o propozycji zajęć i konsultacji z zakresu doradztwa zawodowego? (2023: N =980 ; 2022: N = 805; 2021: N = 1069). Dane z lat 2021-23.	16
Tabela B.1 Czy w codziennej pracy dydaktycznej podejmuje Pan/Pani działania na rzecz wsparcia uczniów w zakresie doradztwa zawodowego (2023: N =222 ; 2022: N =222; 2021: N = 283)	18
Tabela B.2 Powody, dla których nauczyciele nie udzielają wsparcia w zakresie doradztwa zawodowego. Porównanie wyników badania z lat 2021-23.....	19
Tabela B.3 Postawy nauczycieli wobec doradztwa zawodowego Porównanie wyników badania z lat 2020-23.....	19
Tabela B.4 Proszę ocenić, czy poniżej wymienione kompetencje są rozwijane w czasie prowadzonych przez Pana/Panią zajęć dydaktycznych? Porównanie wyników badania z lat 2020-23.....	20
Tabela B.5 Jakie działania uważa Pan/Pani za kluczowe we wspieraniu ucznia przygotowującego się do ukończenia szkoły i wejścia na rynek pracy?). Porównanie wyników badania z lat 2020-23.	20
Tabela B.6 Czy Pana/Pani szkoła oferuje uczniom atrakcyjne formy wykorzystania czasu wolnego? Porównanie opinii nauczycieli uzyskanych w badaniach z lat 2020-23.	21
Tabela B.7 Czy uważa Pan/Pani, że w Pana/Pani szkole oferta dotycząca rozwijania zainteresowań potrzebuje rozszerzenia? (2023: N =222 ; 2022: N =222; 2021: N = 211)	21
Tabela C.1 Postrzeganie własnego wsparcia, poczucia skuteczności u dzieci oraz wybranych parametrów doradztwa zawodowego u rodziców (2023: N = 437; 2022: N =416; 2021: N = 516). Porównanie wyników badania z lat 2020-23.....	23
Tabela C.2 Proszę ocenić co przeszkadza Pana/Pani dziecku w uzyskiwaniu dobrych efektów w nauce (2023: N =437 ; 2022: N =416; 2021: N = 516). Porównanie wyników badania z lat 2020-23.	24
Tabela C.3 Jakie działania uważa Pan/Pani za kluczowe we wspieraniu ucznia przygotowującego się do ukończenia szkoły i wejścia na rynek pracy? Porównanie wyników badania z lat 2020-23.25	25

Tabela C.4 Proszę ocenić, czy poniżej wymienione kompetencje Pana/Pani dziecka są rozwijane w szkole? Porównanie wyników badania z lat 2020-23.	26
Tabela C.5 Czy Pana/Pani szkoła oferuje uczniom atrakcyjne formy wykorzystania czasu wolnego? Porównanie wyników badania z lat 2020-23. Zakres skali 1-4 (2023: N =437 ; 2022: N =416; 2021: N = 516).....	27

8. Spis załączników

Załącznik 1. Ankieta uczniów Szkoły Podstawowej - klasy IV-VI

Załącznik 2. Ankieta uczniów Szkoły Podstawowej - klasy VII-VIII

Załącznik 3. Ankieta uczniów Szkół Ponadpodstawowych

Załącznik 4. Ankieta pracowników Szkół Podstawowych – klasy I-III

Załącznik 5. Ankieta pracowników Szkół Podstawowych – klasy IV-VIII

Załącznik 6. Ankieta pracowników Szkół Ponadpodstawowych

Załącznik 7. Ankieta rodziców uczniów z Szkół Podstawowych – klasy I-III

Załącznik 8. Ankieta rodziców uczniów z Szkół Podstawowych – klasy IV-VI

Załącznik 9. Ankieta rodziców uczniów z Szkół Podstawowych – klasy VII-VIII

Załącznik 10. Ankieta rodziców uczniów z Szkół Ponadpodstawowych